

Мерос: Ҳожиб ва маҳжуб масаласи

20:05 / 24.09.2019 4805

«Ҳажб» луғатда «тўсиш», «ман қилиш» ва «махрум қилиш» деган маъноларни англатади.

Мерос бобида ўзгани меросдан тўсувчи «ҳожиб», меросдан маҳрум бўлган эса «маҳжуб» деб аталади.

Уламолар истилоҳида «ҳажб» меросхўрнинг ўзидан яқинроқ бошқа меросхўр борлиги учун бутунлай ёки қисман меросдан тўсилишидир.

Ҳажб (тўсиш) икки хил бўлади:

1. Маҳрум қилувчи ҳажб.
2. Нуқсон қилувчи ҳажб.

Маҳрум қилувчи ҳажб бунда бир киши мерос олиш салоҳияти бўла туриб, умуман меросдан тўсилиб қолади.

Мисол учун, бобонинг мерос олиши белгиланган. Аммо меросхўрлар ичида маййитнинг ҳам отаси, ҳам бобоси бўлса, ота мерос олади ва бобони меросдан бутунлай ҳажб қилади. Бу ҳолда бобо маҳжуб (тўсилган) бўлади. У меросдан ҳеч нарса олмайди.

Худди шунингдек, ўғил ўғил набирани, ота бир, она бир биродар она бир биродарни, она момони ҳажб қилади.

Нуқсон қилувчи ҳажб бунда меросга салоҳиятли киши мерос олади. аммо бошқа киши борлиги туфайли ўзига фарз қилинган кўп миқдордаги меросни олишдан қисман тўсилади ва оз мерос олади.

Мисол учун, вафот этган хотиннинг боласи бўлмаса, эри унинг меросидан ярмини олади. Энди ўша аёлнинг боласи бўлса, эри мероснинг чорагини олади. Демак, бола эрни нуқсон қилувчи ҳажб (тўсиш) билан тўсади. Унинг сабабидан эрга тегадиган мерос яримдан чоракка камайди.

Худди шунингдек, вафот этган эрнинг боласи бўлмаса, унинг хотинига мероснинг чораги тегади. Агар вафот этган эрнинг боласи бўлса, хотини нуқсон қилувчи ҳажб туфайли мероснинг саккиздан бирини олади.

Меросхўрларнинг ичида баъзилари ҳеч қачон маҳрум қилувчи ҳажбга учрамайдилар. Улар албатта мерос олишлари лозим бўлган олти тоифадир.

1. Сулбдан (пуштикамардан) бўлган ўғил.
2. Сулбдан бўлган қиз.
3. Ота.
4. Она.
5. Эр.
6. Хотин.

Меросхўрлар ичида ушбу тоифалардан қайси бирлари бўлса, албатта мерос оладилар.

«Ҳадис ва ҳаёт» китобидан